

Marek WAGNER* (Siedlce University, Poland)

The sources on the siege of Kamieniec Podolski in 1672

Keywords: Kamieniec Podolski, siege, sources, Polish-Turkish war, Osman Empire

The siege of Kamieniec Podolski in August 1672 was one of the crucial military events of Polish-Turkish war of 1672-1676. As a result of this event Osman Empire captured Podole together with Kamieniec Podolski and large part of right-bank Ukraine.¹

However many important research problems concerning the origin, the course and the results of the conflict have been successfully settled, numerous matters of the siege of Kamieniec Podolski remain left aside considerations of main military and political events. These include the question of intentional or accidental ignition of the powder within the fortress which happened already after the capitulation of the fortress in August 1672. In testimony of Stanisław Makowiecki who was the brother-in-law of this „Hector of Kamieniec” or Jerzy Wołodziejowski, the death of the latter is depicted as a symbol of the fall of the fortress however the Author does not explain the reason of the explosion of the gunpowder in the “treasury”.²

The manuscripts presented below widen our research perspective because they come (with the exception of the document 2) from milieu of the officers of Polish army (Mellein, Łącki, Sobieski). The opinions which prevailed mention a quarrel among Polish soldiers who being drunk did not act carefully with the fuse and accidentally initiated explosion in the arsenal of Kamieniec. Only one source mentions artillery major Heykink who was to be an alleged perpetrator of this explosion, but only Łącki and Sobieski recognized the name of the officer who died “Hector of Kamieniec” or Jerzy Wołodziejowski.

The manuscripts below belong to collection of the library of Polska Akademia Umiejętności and Polska Akademia Nauk in Cracow, under signature 368. The mentioned codex contains 258 foliae written in 17th century by one hand, with dimension of 35,5 x 21,5 cm, covered in leather already in 17th century. The codex includes the copies of the correspondence and documents as well as ephemera most likely coming from the collection of the manuscripts which belonged to Jan Gnińskiego, province governor of voyevoda of Chełmno (1668-1681) and sub-chancellor of the Crown (1681 - 1685), and would be trusted official and a close friend of Jan III Sobieski.³

The manuscripts were edited accordingly to the rules of „Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX w.”, prepared under edition of Kazimierz Lepszy (Wrocław 1953). Therefore old-Polish orthography has been partly modernized, in parts of the publication the 17th century pronunciation was left intact.

1.

Pan Oberszterlejttnant⁴ Megelin⁵ ze Lwowa d. 26 Augusti posyła te wiadomości pisane w Jagielnicy d. 22 Augusti 1672.

Biblioteka PAU-PAN w Krakowie, nr 368, k. 228v (kopia XVII w.) fragment.

To pewna, że ten Bissurmanin sam Cesarz⁶ podstąpił pod Kamieniec, ale żadnej pociechy nie odniósł, trzy szturmowe barzo potężne stracił, leży Turków po pod Skale Kamienieckiej jako psów. (...) W Kamieńcu z dział potężnie biją i strzelają. Szczęśliwie, że ten Bissurmanin musiał ustąpić za milę od Kamieńca w pole

---

* Institute of History and International Relations, Faculty of Humanities; cekhauz@o2.pl

¹ WOLIŃSKI (1983) 21-50; WAGNER (2009) 250-262.

² MAKOWIECKI (2008) 156-157.

³ CZUBEK (1906) 61.

⁴ Oberszterlejttnant – lieutenant colonel in the units of the foreign origin

⁵ Megelin - Joachim von Mellein lieutenant colonel of infantry.

⁶ Cesarz – Turkish sultan Mehmed IV.

z wielką szkodą swoją, tak powiadają szpiegowie i więźniowie co puciekali od Turków. To też piszą, że tych wszystkich Kozaków do szturmego pogano, którzy do Hanenka⁷ puciekali i przedali się do Doroszenka.⁸

2.

Confessata⁹ trzech brańców¹⁰ zabłąkanych pod Zbaraż z obozu tureckiego, z ich jeden odesłany do Xcia Jmści Pana Wojewody Bełskiego¹¹ [wrzesień 1672 r.].

Biblioteka PAU-PAN w Krakowie, nr 368, k. 231v (kopia XVII w.) fragment.

Służyli ci wszyscy u Ali Agi Tymar Spahego¹², który pierwszy raz teraz wyszedł na wojnę, szli do Konstantynopola od Sandzaku Engierskiego¹³ dni dwadzieścia, złączyli się z Cesarzem w Jassiech¹⁴. Dunaj przeszli przez most ze skut zrobiony pod miastem Szakszadą¹⁵. Dniestr pod Chocimiem, budują most, stał więcej niż dziesięć dni. Cesarz przeprował się cztery dni, przeprowawszy się stanął pod Kamieńcem. Nazajutrz z rana począł bić do niego z armaty, trzeciego dnia po przystąpieniu pod miasto wystawiono chorągiew białą na wale w Zamku Nowym¹⁶. Turcy rozumiejąc, że się poddają, przystąpili pod miasto. Piechota poczęła wołać, żeby się nie poddawali, ognia do nich dano, położono Turków na tysiąc trupem, potym continua, dni dziesięć nie odpoczywając z dział bili, szturmowali. Po tych dniach znowu też białą chorągiew wystawiono, ale im Turcy nie ufając, aż drugiego dnia do Zamku, gdzie chorągiew stała przystąpili. Bramy otwarte zastali. Ludu ani armaty nie było w nim. Opanowawszy Nowy Zamek do Starego¹⁷ trzy dni i trzy noce z dział bili. Po trzech dniach wyszło osób sześć starych¹⁸ w z miasta do Cesarza Tureckiego, z których czterem dano kaftany bogate¹⁹, dwóch nie chcieli brali, którzy powróciwszy się do miasta. Wpuścili w miasto Wezyra²⁰ i Zamek Stary poddali. Nim Turków puszczono do miasta pobili się dwaj żołnierze, którzy jakoś nieostrożnie zapuścili lont między prochy, gdzie tysiąc ludzi pobili, a ścianę jedną wysadzili. (...)

3.

Ze Lwowa 9 Septembris 1672.

Biblioteka PAU-PAN w Krakowie, nr 368, k. 231v (kopia XVII w.) fragment.

Kamieniec poddał się nieprzyjacielowi 28 Augusti, słał naprzód Cesarz do będących in obsidione, aby się poddali (...). Głębokimi pod Nowy Zamek podszedł aproszami, wielką sztukę muru wyrzucił minami, a potym po 500 albo sześciu set razy na dzień strzelając wybito do Starego Zamku dziurę, którą zaraz wpadli byli, ale też od naszych wybici. Na ostatek pod tymże Starym Zamkiem pod skałą 7 min zrobił (...). A interim ludzie i żołnierze w Starym Zamku będący trunkami się nieostrożnie zalawszy jeden proch nieostrożnie zapalił, którego ośm beczek było i jak 300 żołnierza, a 500 innego luda, poszli z dymem, między którymi Pan Wołodyjowski²¹, rotmistrz na koniu siedzący, w jeden z drugimi obrócił się w popiół. (...)

---

⁷ Michał Chanenko – cossak hetman

⁸ Piotr Doroszenko – cossak hetman

⁹ Confessata – enforced confessions of the prisoners of war.

¹⁰ Brańcy – Turkish prisoners of war captured by the soldiers of Dymitr Wiśniowiecki's forces operating in vicinity of Zbaraż.

¹¹ Wojewoda bełski - Dymitr Wiśniowiecki field hetman of the crown and voyevoda of Belsk.

¹² Ali aga – a soldier of Turkish spahis cavalry.

¹³ Sandzak egierski – basic unit of Turkish administrative division including the area between Danube and Cisa with the capital in city Eger in Hungary.

¹⁴ Jassy – the capital of Hospodar of Moldova.

¹⁵ Szakszada – crossing Danube took place near Iskacha.

¹⁶ Nowy Zamek – a fragment of Kamieniec Podolski.

¹⁷ Stary Zamek – a fragment of Kamieniec Podolski.

¹⁸ The delegation of city magistrate and Polish nobility.

¹⁹ In Turkish diplomatic ceremony the envoys who were to face the sultan had to wear special tributary kaftans.

²⁰ Turkish Vizier – Ahmed Köprülü.

²¹ Jerzy Wołodyjowski (c. 1620-1672) captain of infantry, called Hector of Kamieniec, died 27/08/1672.

4.

Extract z listu Jmści Pana Obersztera Łąckiego²² Commendanta Lwowskiego do JmX Podkanclerzego Koronnego²³ z Lwowa 9 Septembris 1672.

Biblioteka PAU-PAN w Krakowie, nr 368, k. 232 (kopia XVII w.) fragment.

(...) PS. Pan major Heykink²⁴ od armaty, widząc wielki między szlachtą w Kamieńcu nieporządek, że forteca przez nich zginąć musiała, sam się prochami wysadził na becze siedząc i zginął. Prochy też przez nieostrożność nasi zapalili i zginęło więcej niżli ośmset ludzi, samych żołnierzy zginęła połowica. Oficerowie, którzy u mnie byli z Kamieńca, wypowiedzieć nie mogą z jaką furią Turcy nastąpili na fortecę i podkopali się pod samą skałę podsadziwszy miny pod Stary Zamek, jedną basztę potężną wyrzucili. (...)

5.

Z listu Jmci Pana Marszałka W. Koron. 10 Septembris 1672 z Janowa²⁵.

Biblioteka PAU-PAN w Krakowie, nr 368, k. 232v-233 (kopia XVII w.) fragment.

(...) Kamieniec się lada jako bronił i z strachu poddał. Capitulatią²⁶ dobrą pozwolono, wolno było każdemu wyjechać kto chciał, dano nawet 800 podwód z Wołoch²⁷ i działa pozwolono wywozić, kiedy by było czym. Piechotę wszystką wypuszczono z muszkietami, nikogo nie zabito po Accordzie²⁸ i nikt znaczny nie zginął. Po Accordzie tylko Pan Humiecki²⁹ zabity. Prochy nieostrożnie nasi w Starym Zamku zapalili, przez co na 700 ludzi zginęło i Pan Wołodyjowski rotmistrz. (...)

Bibliography

CZUBEK J. (1906), *Katalog rękopisów Akademii Umiejętności w Krakowie*, Kraków.

MAKOWIECKI S., *Relacja Kamieńca wziętego przez Turków w roku 1672*, ed. P. BOREK, Kraków 2008.

WAGNER M. (2009), *Wojna polsko-turecka w latach 1672-1676*, t. 1-2, Zabrze.

WOLIŃSKI J. (1983), *Oblężenie Kamieńca w 1672 roku*, [in:], *Z dziejów wojen polsko-tureckich*, J. WOLIŃSKI (ed.), Warszawa, 21-50.

Summary

The sources on the siege of Kamieniec Podolski in 1672

The siege of Kamieniec Podolski in August 1672 was one of the crucial military events of Polish-Turkish war of 1672-1676. As a result of this event Osman Empire captured Podole together with Kamieniec Podolski and large part of right-bank Ukraine.

Keywords: Kamieniec Podolski, siege, sources, Polish-Turkish war, Osman Empire

---

²² Eliaz Jan Łącki infantry colonel and the commander of Lwów.

²³ Andrzej Olszowski sub-chancellor of Crown.

²⁴ Wawrzyniec ? von Heyking major in the royal Crown artillery corps commanding the artillery units and ammunition in Kamieniec Podolski, died 27/08/1672.

²⁵ Fragment of the letter of Jan Sobieski the great Crown marshal, Great Crown hetman to Andrzej Olszowski sub-chancellor of Crown.

²⁶ Capitulatia – capitulation agreement.

²⁷ Wołochy - Moldova.

²⁸ Accord – agreement, contract.

²⁹ Wojciech Humiecki cavalry rota master, ensign of Kamieniec, died 27/08/1672.